

UOT 821.112.2

Mələhət Osmanova
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyası
malehat@inbox.ru

HERTA MÜLLERİN "QƏLBDƏKİ HEYVAN" ROMANINDA YADDAŞ VƏ KİMLİK PROBLEMI

Açar sözlər: *Herta Müller, "Qəlbədəki heyvan", totalitarizm, özgələşmə.*

Key words: *Herta Muller, "The Land of Green Plums", totalitarianism, alienation.*

Ключевые слова: *Герта Мюллер, «Сердце-зверь», тоталитаризм, отчуждение.*

Alman dilində yazan rumıniyalı Herta Müller 2009-cu ildə Nobel mükafatına layiq görüldü və bu ildən başlayaraq dünyanın ən çox oxunan yazıçılar sırasında yer aldı. O, totalitar rejimlərdə yaşayan və repressiyaya məruz qalan insanın sosial sistemlərin "qurbanına" çevrilməsindən yazır, özgələşmiş insanın faciəsindən söz açır. Herta Müllerin romanlarını Frans Kafka və Vinfrid Georq Zebaldın əsərləri ilə müqayisə edir və yazırdılar ki, onun yaratdığı obrazlar tənha və özgələşməyə məruz qalan insanı təcəssüm edir.

Rumıniyanın Banat əyalətindən olan, şvab kəndli ailəsində doğulan yazıçı siyasi təqiblərə məruz qalmış, rumın gizli polis rejimi ilə əməkdaşlıqdan boyun qaçırdığına görə Qərbi Almaniyaya mühacir etməyə məcbur olmuşdur. Bir qayda olaraq Herta Müllerin əsərləri bioqrafik xarakter daşıyır. Repressiya qurbanlarının qorxu və ümitsizlik hissi yazıçının bütün romanlarının əsas ideyası kimi yaradıcılığının ana xəttini təşkil edir. Yazıçı "Der Fuchs war damals schon der Jäger" ("Tülkü hələ o zamana ovçu idi"), "Heute wär ich mir lieber nicht begegnet" ("Kəş bu gün özümlə görüşməyəydim), "Atemschaukel" ("Nəfəs yelləncəyi"), "Herztier" ("Qəlbədəki heyvan") əsərlərində insan tənhalığından, onun siyasi quruluşa qarşı nifrətindən, cəmiyyət tərəfindən özgələşməyə səbəb olan faciəsindən və kimlik mücadiləsindən bəhs edir. Mühacirət həyatı ona "Reisende auf einem Bein" ("Bir ayaqlı yolçular") romanını yazmağa material vermiş və bu əsərində özü kimi mühacir həyatı yaşayan qaçqının ağır-acılarından bəhs etmişdir. Repressiya sistemlərində dialoq və qarşılıqlı əlaqələri qura bilməyən insan

faciəsindən yazan yazıçı demək olar ki, bütün əsərlərində müxtəlif insanlar arasında yaşanan ünsiyyət maneələrini dəf etməyin yollarını arayır. Təsədüfii deyil ki, yazıçıya Nobel mükafatını təqdim edən İsveç akademiyasının üzvü Anders Olsson "Qəlbəki heyvan" romanını "bir qrup gəncin terror rejimindən qaçmasının ustalıqla təsviri" kimi dəyərləndirmişdir [1].

Yazıcının poetik dili rumun mənşəlidir və bu səbəbdən alman dilinə tərcümədə "Herztier" ("Qəlbəki heyvan") romanının adına rumun söz oyununu "inima" (qəlb) və "animal" (heyvan) sözlərindən istifadə olunub. Görünür bu rumun dilinə münasibətdən qaynaqlanır. Bir tərəfdən o, rumun dilinə poetik obrazlılığın mənbəyi kimi baxsa da, digər tərəfdən onu qorxu və təhdid dili kimi də dərk edir (Herta Müllerin ailəsi Rumıniyanın Çauşeski siyasi rejimində yaşayan alman azlıqlarına aiddir – O.M.).

"Herztier" (hərfi mənada ürək-heyvan – O.M.) ingilis dilinə tərcümədə "The Land of Green Plums" metaforik mənə bildirən "Yaşıl gavalılar ölkəsi" kimi tərcümə edilib. Qeyd etməliyə ki, belə tərcümədə də əsərin ideyasını ifadə edir. Əsərdəki "Bütün şəhər bitlərlə qaynayır" [8, s.12] ifadəsi də metaforik mənə daşır, amma eyni zamanda da gerçəkliyin təsviri kimi sür-realdır. Müəllifin təhkiyəsində yaşıl gavalıları yeyən gözətçinin bir tərəfdən heç nə başa düşməyən, uşaqlıqda olduğu kimi dəyməmiş meyvələri oğurlayıb yeyən gəncin ağılsızlığını göstərsə, digər tərəfdən yeməyə bir şey tapmayan "qaçqının" total əlamətini ifadə edir. Əsərin digər yerində kəndlilərin sallaqxanada başı kəsilmiş heyvanın isti qanını içməsi səhnəsi adi məişət hadisəsini göstərsə, müəllif təhkiyəsində Çauşesku rejimində yaşayan, "qanı içilən" yüzlərlə insanın bədii obrazını təcəssüm edir.

Yaşıl gavalı metaforası roman boyu təhkiyəçinin keçmiş ilə bağlı hadisələrin dilməncinə çevrilir. Bir tərəfdən övladına yetişməmiş yaşıl gavalıdan uzaq durmağı tələb edən ana onun xəstələnməsindən qorxur. Amma eyni zamanda da polis in acgözlüklə yaşıl gavalını həvəslə yeməsi Çauşesku rejimində amansız zülmə məruz qalan almandilli gənc şvabların əzilməsi ilə həməhəng səsləşir. Bu onunla bağlıdır ki, müəllif təhkiyəsində yaşıl gavalı həmçinin gənclik və ya uşaqlığın metaforası kimi izah olunur. Əsərin digər yerində təhkiyəçi rumun polislərinin acgözlüklə yaşıl gavalıları ciblərinə dürtməsinə təsvir edir: "Onlar sanki uşaqlıqda olduğu kimi kənd ağaclarından gavalı oğurlayırdılar" [8, s.19]. Yazıçı gavalı oğurlarının idarə etdiyi polis dövlətini acgözlüyün, axmaqlığın və qəddarlığın simvolu kimi göstərir və onların törətdiyi pisləklərdən bəhs edir: "Yazıb oxumağı ölkədə hamı bacarr. Çox istəsən şeir də yazsa bilərsən, hətta antidövlət cinayət təşkilatında olmaya da bilərsən. Bizim incəsənət, bizim xalq özü üçün yaradır, bizim öl-

kə bir dəstə satqına ehtiyac duymur. Almanca yazırsızsa, gedin Almaniya, bəlkə çürük burjua bataqlığında özünüzdü evdəki kimi hiss edərsiz. Mən elə bilirdim ki, siz ağıllana bilərsiz" [8, s.37].

Totalitar rejimin iç üzünü açib ifşa edən yazıçı insanlararası münasibətlərin yox olmasını acı gerçəklik kimi təsvir edir. Bu münasibətlərin yoxluğunu totalitar rejimin idarə etmə mexanizmi ilə əlaqələndirir və göstərir ki, insanın ictimai həyatını məhv etməklə belə sistemlər özünü qoruyur. Brigid Hayns yazır ki, Herta Müller insanlararası münasibətlərdə qorxu və şübhə dolu həyatı nəyinki ayrı-ayrı fərdlərin simasında, hətta nəsilər arası münasibətlərdə də təsvir edir: "Əgər yaşlı nəsil öz travmaları və xatirələri ilə təcrid olunmuşlarsa, gənclər terror və repressiyalardan qorxurdular" [6, s.88].

Göründüyü kimi kimliyini itirmiş insanın yaşamaq mücadiləsində bəhs edən "Qəlbəki heyvan" romanında yazıçı Rumıniyanın kommunist rejimini Apokalipsisin obrazı kimi təsvir edir. Rumıniyanın qərbində yerləşən Timişoara şəhərinin sakinləri və onların həyat tərzini hadisələrin faciəvi tonu kimi bütün əsər boyu oxucu gözündə canlandır. Yazıçı doğma dilinin itirilməsindən qorxan almanların təzyiqlə altında olsa da öz dillərini qoruyub saxlamaq istəyini diktator sistemlərində qorunma mexanizmi kimi təqdim edir. O, bu hadisələrin yaranmasına səbəb olan şəraiti təsvir edərkən almanların biri-biriylə ünsiyyətini ümid yeri kimi göstərir.

Təhlükəsizlik qüvvələrinin və diktaturanın mövcudluğunu nümayiş etdirən Herta Müller hakimiyyətin təhlükəsini və repressiv gücünü vurğulamaq üçün alman dilinə olan hücumu və almanların aşağılanmasını "parçala hökm sürür" prinsipi ilə əlaqələndirir. Bu səhnə həmçinin diktatura rejimlərinin ifşası, bu rejimlərin "qurbanı" olan insanların təsviridirsə, eyni zamanda da "nəzarətə, təqiblərə və xəyanətlərə baxmayaraq, özünüqoruma və kimliyini dərk etmə kimi də görünür" [9, s.14].

Göründüyü kimi Rumıniyanın şərqində yaşayan almandilli azlıqlardan olan şvabların həyatı Herta Müllerin yaratıcılığının əsas mövzu dairəsini təşkil edir ("Nəfəs yelləncəyi", "Tülkü hələ o zaman ovçu idi"). Müharibədən sonra Şərqi Avropadan qovulan almandilli rumıniyalı şvablar əmək düşərgələrinə sürgün edilmiş, daima təqiblərə məruz qalmışlar. Rumıniyada hökm sürən kommunist rejimində isə ağır təzyiqlərlə üzləşmiş, ana dilinin itirilməsi ilə qarşılaşmışlar. "Qəlbəki heyvan" romanındakı hadisələr də şvab icmasının bir üzvü tərəfindən məşəqqətli həyat hekayəsi kimi nəql edilir.

O da qeyd edilməlidir ki, Herta Müller heyratəmiz yazıçıdır və ö, öz əsərləri ilə ədəbi prosesə təsir göstərmişdir. Onun yaratdığı sətir Rumıniyada yaşanan Çauşeskunun diktatura rejimi və onun təzyiqlərinə məruz qalan ölkə vətəndaşlarının acı taleyi kimi hər bir oxucunu düşündürür. Yazıcının təs-

vir etdiyi qorxu və inamsızlıq hissi bütün əsərə nüfuz edir və real tarixi gerçəklik kimi canlanır. Gizli polis rejimindən qaçan və Almaniya sığınan əsərin qəhrəmanları mühacir həyatını da yaşa bilmirlər. Onlar yaşadıkları qorxu və təqib atmosferini sığındıkları ölkəyə daşıyır və yaşadıkları yeni həyatı da qorxu ilə davam edirlər. Onların çoxu intihar edir, ikilənmiş şəxsiyyətin ağrılarına yaşayır və elə bu səbəbdən həyatın mənasızlığını anlaşırlar. Qorxu əsərin hər bir personajının həyat təzi, insanlararası münasibətlərin ayrılma hissinə çevrilir. "Herta Müller yaradıcılığında Sekuritate qorxusu" adlı məqaləsində ("Sekuritate" Rumıniya Sosialist Respublikasında gizli dövlət orqanlaşdırma M.O.) Aneta Lontrasova yazır ki, "gizli polis rejimi bütün rumınların qanına işləmişdir. Ondən qutulmağın yolları mümkünsüz idi" [7, s.340].

Yazıcının realist təsviri almandilli ailələrdə yaşanan təzyiqlərdən də yan keçmir. Təqiqlərə məruz qalan almanlar Almaniya mühacirətini qəbul etməsələr də övladlarını icma daxilində saxlamaq üçün onların üzərində nəzarəti gücləndirirlər. Alman və rumın dilləri arasında qalan gənclər kollecdə oxuyub sonra Almaniya köçsələr də burada da dil baryeri yaşayırlar. Paradoxs o zaman yaranır ki, onların hər biri Rumıniyada alman olduqları halda Almaniya rumın olduqlarını anlaşırlar. Onlar xəyal etdikləri Almaniya yeni sosial, mədəni və dil çətinlikləri ilə qarşılaşır, yeni problemlərlə üzləşirlər. Əsərin qəhrəmanlarından biri olan Georq Frankfurta yerləşməsindən bir həftə sonra intihar edir.

"Wenn wir schweigen, werden wir unangenehm, wenn wir reden, werden wir lächerlich" [8, s.2] "biz susanda xoşagəlməz oluruq, biz danışanda gülməli oluruq" ifadəsi ilə başlayan roman danışmaq, ucadan danışmaq, səmimi anları, xatirələri kollektiv yaddaşa köçürmək problemləri ilə bağlıdır: "Susmaq pauza deyil, özü-özünə qalmaqdır. Hər hansı bir ifadə əvvəlkinin artıq olmamasından sonra gəlir. Susanda isə hamı birdən gəlir... amma hamı da elə içəridə asılı qalır: uzun müddət deyilməyənlərlə heç vaxt deyilməyənlər. Özünə qapanma sabit vəziyyətdir. Danışmaq isə özünü yəyən bir sapdır, onu hər dəfə yenidən düylünləmək lazımdır"[8, s.40].

Əsərdəki hadisələr dostları və özünün gizli polis rejiminin təqiqlərinə məruz qalan qızın hekayəsində nəql edilir. Maraqlıdır ki, yazıçı süjet xəttini ardıcıl şəkildə qurur. O, hadisələri gənc qızın diliylə danışsa da oxucu təsəvvüründə bütün qəhrəmanların düşüncələri kimi təqdim edilir. Elə bu səbəbdən gerçək hadisələrin özləri deyil, onların yaranma səbəbləri maraq doğurur. Başqa sözlə, əsərdə hadisənin özü deyil, hadisə haqqında xatirələr əsas götürülür. Uşaq təsəvvürü ilə xatırlanan dəhşətli hadisələr məsumluq statusu alır və beləcə, daha canlı və daha real görünür. Totalitar dövətdə ke-

çirilən uşaq illəri təhkiyənin semantik yükü ilə əsas obrazlara aydınlıq gətirir, gərginlik nöqtələri açılır və yazıcının çatdırmaq istədiyi ideyanı müəyyən edir. Xatirələr nəyinki keçmişlə, həmçinin yuxularla, arzularla əlaqədə insanın ekzistensial dünyasını ifadə edir.

Əsərin vacib məqamlarından biri də bütün personajlar arasında dialoqun yoxluğu problemdir. Dialoq böhranı onları biri-birindən təcrid edir, inamsızlıq yaradır və bu şəkildə hər biri o biri üçün potensial qayıb, satqına çevrilir. Görünür bu problemin yaranmasında müstəsna rolunu siyasi vəziyyətin nəticəsi – geniş yayılmış qorxu və inamsızlıq mühiti oyadır.

Təhkiyəçi etiraf edir ki, universitetə oxumağa gələndə hamı ona qorxulu, potensial xain kimi görünür. Yalnız otaq yoldaşı Lola fərqli idi. Onun fərqliliyi davranışlarında, insanlara münasibətində özünü göstərir. Lakin Lolanın intihar etməsi qəhrəmanın tələbə yoldaşları ilə əlaqəsini birdəfəlik yox edir. Onun kəməri ilə özünü asması səhnəsi təhkiyəçidə travmalı uşaq xatirələrini oyadır. Hadisələrin inkişafı boyu Loladan qalan gündəliyin köməyi ilə o, tələbə yoldaşları və keçmişləri ilə qiyabi də olsa əlaqə yaradır. Tədrisən məlum olur ki, tələbə yoldaşları Lolanın intihar etməsinə inanmır və bu faciəni təşkil olunmuş siyasi terror adlandırırlar. Lolanın gündəliyindəki sadələşmiş qeydlər və yaşadığı həyəcanlar romanın digər qəhrəmanları üçün repressiya rejimində təqiqlərə məruz qalan insan faciəsinin səhəsinə çevrilir. Digər tərəfdən gündəlikdəki yazılar qəhrəmanın özünü dərk etməsinə yol açır: "Lolanın yazdıqlarını ucadan səsləndirmək olardı, amma onları yenidən yazmaq qətiyyən mümkün deyildi. Bu ifadələr danışılan yuxu kimi idi, amma onları yazmaq mümkün deyildi"[8, s.21]. Karin Bauer haqlı olaraq qeyd edir ki, Müllerin əsəri siyasi xarakter daşıyır və "totalitar hakimiyyətə açıq müqavimət forması kimi" maraqlıdır. Elə bu səbəbdən tədqiqatçı əsərdəki personajları "mürəkkəb və birmənalı olmayan obrazlar" adlandırır [2, s.422].

Oxucu əsərin təhkiyəçisi haqda sona qədər məlumat əldə edə bilmir. O, özü haqda gah "mən", gah da "kimsə" deyərək tələbə yataqxanasında yaşayan və iclaslarda yekdilliklə səs verən kütlənin səsinə ifadə edir. Uşaq xatirələrini danışanda isə sadəcə uşaq kimi çıxış edir, məsumcasına hadisələrə şərh verir. Görünən odur ki, təhkiyəçinin şəxsi təcrübəsi hadisələrə obyektiv nəzər salmaqda müstəsna rol oynayır, tarixi hadisələrin fonunu göstərən səhnə kimi çıxış edir. Əvvəl kəndin, sonra şəhərin təsviri, daha sonra yataqxana otağındakı həyat sosialist quruluşundakı həyat həqiqətlərinə uğun şəkildə qurulur. Tədrisən ətalət içində hökm sürən həyat təsvirinin arxasında qorxu və çıxılmazlıq hissinin hakim kəsildiyi fərdin faciəsi görünür: "o ölkədə onlar qorxu içində yaşayırdılar" [8, s.48]. İnsanın həyatında qarşılaşdığı bütün sahələrə: "Bütün ölkələrin proletarları birləşin!" şüarı

hakim kəsilir, lakin hakimiyyət yalnız "diktator" və onun "mühafizəçilərini" ifadə edir.

Lolanın varlığı təhkiyəçinin həyatı ilə iç-içə görünür və bu səbəbdən oxucu gündəlikdə yazılanları sübut-dəlil kimi anlayır və başa düşür. Başqa sözlə, uşaqlıq xatirələri Lolanın həqiqətləri ilə iç-içə daha böyük miqyas alır və faciənin dəhşətini bütün çıpaqlığı ilə təsvir edir. Qorxu altında yaşayan uşağın gerçəkliklə üz-üzə qalması sonralar dissident həyatı yaşayan tələbənin travmatik şokunu xatırladır. Bir qayda olaraq travmalarla yaşayan insanın ətrafla əlaqəsinin itməsi, inamsızlıqdan yaranan gərginliyi, ömrünün qalan hissəsi üçün normal insani münasibətlərin pozulması ilə nəticələnir. Herta Müllerin əsəri bu travmalarla yaşayan və ondan qurtula bilməyən insan faciəsinin əksidir.

Yazıçı diktaturanın süqutundan sonra da insanlararası münasibətlərin qırılması və yox olmasını sağ qalanların travması kimi təsvir edir. Herta Müllerin romanlarını təhlil edən Mariya Dedikova da "Qəlbəki heyvan" romanını diktatura rejimlərinə qarşı yazılan əsər kimi qeyd edir və yazır ki, o, (müəllif – O.M.) "labirintdən çıxmaq və ölkədəki vəziyyəti dəyişdirməyin qeyri-mümkünlüyünü görəndə fikrini bildirmək haqqını özündə saxlayır... "Qəlbəki heyvan" romanı totalitar sistemdə məhv edilə bilən fərdin həssaslığına, gücünə və həyata olan sevgisinə işarədir" [4, s.25].

Yazıçı isə özü müsahibələrinin birində əsərini belə şərh edir: "Es ist ein sehr persönliches Buch. Das kann nur erkennen, wer mit mir seinerzeit zusammengelebt hat, und auch der erkennt nur gewisse Züge" [10, s.48]. "Bu çox şəxsi kitabdı. Onu yalnız mənimlə o vaxt yaşayan anlaya bilər, amma o, da hələ yalnız müəyyən xüsusiyyətləri qəbul edə". Alman azlıqlarının təzyiqlərlə üzləşməsi və məhz alman olduqları üçün təqiblərə məruz qalması səhnəsi bu həyatı yaşayan Herta Müllerin hekayəsində daha inandırıcı görünür. Yazıcının baş verən hadisələrin bu və ya digər şəkildə yaşaması əsəri daha da canlı edir. Oxucu gerçək həyat səhnələri ilə üz-üzə qalır, totalitar rejimin gətirdiyi həqiqətləri bütün çıpaqlığı ilə görür və faciənin miqyasını dərk edir. Bu səbəbdən Avropa ədəbi tənqidində "Qəlbəki heyvan" romanı "qorxu və təzyiqlərə məruz qalan insan" [11, s.116] faciəsi kimi şərh edilir: "Qorxu və təcrüd, atılmışlıq hər bir personajın xarakterik xüsusiyyətidir. Müəllif göstərir ki, qorxu öz həyatını yaşayır. O, subyektdən kənarında da mövcuddur" [5, s.523].

Adsız təhkiyəçinin faciəsi daha dərinidir. Məlum olur ki, utandığı və kiminləsə bölüşə bilmədiyi acı gerçəklik onun atası ilə bağlıdır. İkinci Dünya müharibəsi zamanı SS zabiti olmuş atası "özgə şəhərlərdə və ölkələrdə qəbiristanlıqlar yaradırdı, sonra isə evə dönüb bostan əkirdi" [8, s.172]. Özünün se-

çimsizliyini yaşadığı quruluşla bağlayan təhkiyəçi ön böyük çıxılmazlığı atası ilə bağlı həqiqətdə görür: "Dünyada elə bir insan varmı ki, öz atasını seçsin?" [8, s.173]. Bu ağır yükü bütün ömrü boyu özü ilə daşıyan və ondan qurtula bilməyən qız absurd gerçəkliklə üz-üzə qalır. Keçmiş bütün varlığı ilə onun bu gündə travmatik şok kimi yaşayır, həyat sürür və reallığını yadır. Əcdadları ilə bağlı ümumi keçmiş şəxsi xatirələr üçün katalizator olur, şəxsi hissləri isə başqalarının həyatına çevrilir və bu şəkildə ümumi konteksti ifadə edir.

Herta Müller öz şəxsi təcrübələrini ümumxalq təcrübəsi ilə birləşdirərək kollektiv yaddaşın formalaşmasında iştirak edir və bu şəkildə onu gələcəyə ötürür. Heç də təsadüf deyil ki, Brigid Hayns və Lin Marven alman dilində yazan Müllerin müasir dünyanın problemlərindən yazan yazıçı kimi qeyd edir və əsər haqqında yazırlar ki, "o, diktatura, mühacir həyatı, yaddaş və identiklikdən bəhs edir və bu səbəbdən onun əsəri milli sərhədləri aşır, daha global problemlərə toxunur, siyasi zülmə və onun uzunmüddətli nəticələrinə sadıq qalan rejimlərlə əlaqələrdən bəhs edir"[3, s.37].

Göründüyü kimi Herta Müllerin "Qəlbəki heyvan" romanı ənənəvi alman romanının sərhədlərini aşır və ümumiyyətlə, çağdaş alman ədəbiyyatı haqqında fikirləri dəyişir. Son illər çağdaş alman ədəbiyyatı Almaniyada yaşayan etnik azlıqların və ora köçən mühacirlərin də ədəbiyyatı hesab olunur. Bu sıraya alman-rumın mənşəli Herta Müllerin romanları da aid edilir. Herta Müller "başqa" ədəbiyyatı "yerli" ədəbiyyatla bir arada təsvir edən yazıçı kimi alman romanının ən gözəl nümunələrini yarada bilmiş, onu dünya ədəbiyyatının ədəbi-bədii problemləri müstəvisinə çıxarmışdır.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Award ceremony speech. The Nobel Prize in Literature 2009. Herta Müller <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2009/ceremony-speech/>
2. Bauer K. "Rev. of Ralph Köhnen, ed., Der Druck der Erfahrung treibt die Sprache in die Dichtung: Bildlichkeit in Texten Herta Müllers". The German Quarterly. 1999. 72 (4): p.421–22
3. Brigid B. Haines, Lyn L. Marven. Herta Müller. Oxford University Press. 2013. 288.p
4. Dedikova Bc.M. Raumfigurationen in Herta Müllers Werken Hertzier und Niederungen // Magisterská diplomová práce. 2013. 60p.
5. Glajar V. Banat-Swabian, Romanian, and German: Conflicting Identities in Herta Müller's "Herztier" // Monatshefte. Vol. 89, No. 4. Libuše Moniková / Herta Müller: Sprache, Ort, Heimat (Winter, 1997), p.521-540.
6. Haines B. Die akute Einsamkeit des Menschen. Herta Müller's Herztier // Herta Müller. Ed.Bettina Brandt, Valentina Glajar. Oxford: Oxford University Press, 2013. p. 87–108.

7. Lontrasova A. Angst vor der Securitate in Herta Müllers Werk //Deutsch ohne Grenzen Deutschsprachige Literaturim interkulturellen Kontext. Ed. Jürgen Eder, Zdeněk Pecka. 2015. p.339-347.
8. Müller H. *Herztier*. München: Carl Hanser Verlag. 2007. 261p.
9. Nubert R., Dascalu Romitan A.-M. Das Bild der Diktatur in Herta Müllers Roman *Herztier* – Mit besonderer Berücksichtigung der sprachlichen Mittel // *Germanistische Beiträge*. 2015. Issue 36. p.13-32.
10. Predoiu G. Rumäniendeutsche Literatur und die Diktatur. Hamburg: Dr. Kovač Verlag. 2004. 205p.
11. Schmidt S. Vom Kofferpacken. Zur fragilen Allianz der Dinge mit den Worten im Werk Herta Müllers // *Zeitschrift für Germanistik*. Neue Folge, Vol. 22, No. 1 (2012). p.115-128.

Malahat Osmanova

Summary

The problem of memory and identification in Herta Muller's novel “The Land of Green Plums”

Herta Muller writes about the change of the man who lived in the period of totalitarian regime and who faced repression becoming the “victim” of the social system, narrates the tragedy of an alienated person. Repression victims' sense of fear and hopelessness being the main idea in all novels by Herta Muller is highlighted during her literary heritage. The novel “The Land of Green Plums” being analyzed in this article deals with the human loneliness, hate towards the political issues, personal tragedy that results with the alienation and identification problem.

Малахат Османова

Резюме

Проблема памяти и идентичности в романе Герты Мюллер «Сердце-зверь»

Герта Мюллер пишет о превращении человека, живущего в эпоху тоталитарного режима и подверженного репрессиям, в «жертву» социальных систем, повествует о трагедии отчужденного человека. Чувство страха и безнадежности жертв репрессии, как основная идея всех романов Г. Мюллер, проходит красной нитью через все ее творчество. В романе «Сердце-зверь», рассматриваемом в данной статье, повествуется о человеческом одиночестве, ненависти к политическому строю, личностной трагедии, ведущей к отчуждению и борьбе за идентичность.

Rəyçi: fil.f.d.dos.Y.Abdullayeva

Redaksiyaya daxil olma: 11.05.2021

Təkrar işlənməyə göndərilmə: 24.05.2021

Çapa qəbul olunma: 28.05.2021